

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. Quid particulatim de translatione sagarum ad conuenticula diabolica
sentiendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

moueat illa pars cui presens est, hæc vero secum alias, ob mutuam solidamque connexionem, quasi pertrahat, vt pluribus declarat Suarez cit. c. 3. 1.

13 **A**ssertio VII. Potest tamen etiam Angelus mediante corpore, seu instrumento corporeo, alteri corpori, mobili, impetum seu vim motiuam imprimere, & ita mediante impetu impresso mouere; idque re ipsa necessario fit, quando Angelus mouens, mobili, dum ita mouetur, presens non est. Ita Suarez hic & Metaph. disp. loc. citat. & consentiunt à fortiori Vasquez & Molina mox citandi. Ratio est. Quia quisquis per seipsum immediate potest aliquod corpus mouere, eo ipso etiam potest id ipsum corpus violenter impellere in aliud corpus; vt ita huic impetus seu vis motiua imprimatur. Quibus consentiunt ea, quæ à spiritibus nocturnis non unquam factitari audimus, vt cum lapides, vasa, resq; alias in ædib; hinc inde projiciunt, & collidunt. Ex quo sequitur Angelos posse mouere corpora, non solum quasi portado, aut trahedo, sed etiam projiciendo, saltè mediante alio corpore, tãquam instrumento, vt dictum.

14 **A**ssertio VIII. An vero possit Angelus per seipsum immediate corpori imprimere impetum, seu qualitatem motiuam, vel non, incertum est, & vtrumque probabile. Probat & declaratur. Affirmantem enim sententiam tradit Molina q. 110. a. 3. & Vasquez cit. d. 2. 18. n. 9. & suaderi potest. Tū quia vtroque modo posse mouere corpus, scilicet immediate per se, & mediante impetu seu impulsu, cuiusdam perfectionis est, quæ eū hominibus conueniat, non videtur deneganda Angelis, eū habeant virtutem motiuam multo præstantiorē, quàm homines. Tū quia eiusdem virtutis esse videtur, mouere aliquid violenter, & qualitatem motiuam transeuntem ad hoc imprimere.

15 **N**egatiuam autem velut probabiliorē tuetur Suarez Metaph. d. 35. sec. 6. n. 24. & 25. tamen si hic cit. l. 4. c. 3. 1. à n. 9. rem in medio dubiâ relinquat, ratus vtramque partem esse probabilem. Ratio est. Tum quia ex comuni Doctorum sententiâ, Angeli non possunt aliqd extra se efficere immediate, præter motum localem, non autem aliquam qualitatem, qualis est etiã impetus ille seu impulsus, qui nihil aliud est, omnium sententia, quàm qualitas motiua. Tum quia ex suo genere perfectior est modus ille mouendi per seipsum immediate, quam mediante impetu, non solum quia magis conaturalis est, vt dictum, sed etiã quia hac ratione motus ipse magis in potestate mouentis est, eiusq; arbitrio plenius subiacet. Cū ergo Angelus facile possit omnia mouere immediate per seipsum, vt ex dictis colligitur, non opus habet vi productiua impulsus: præterquã quod ipsum etiã impulsus, si eo quandoque opus est, efficere potest saltè mediante alio corpore, velut instrumento, vt dictum: sicut etiã ceteras qualitates & formas, quas corpora per seipsa immediate produciunt, Angeli non possunt producere, nisi mediantibus causis secundis vt dicitur. Ex quibus etiam patet responsio ad contraria fundamenta.

16 **A**ssertio IX. Vis motiua Angeli determinata est, non solum quoad pondus mobilis, seu qualitatem corporis mouendi, si in motu resistentiã habeat: sed etiã quoad velocitatem motus, in quocumque demum mobili efficiendi: ita vt non possit Angelus na-

turaliter quocumque velit corpus & quanta velit celeritate loco mouere, sed vt determinatã suãque viribus non imparē molē ea celeritate mouere possit, quæ naturalis ipsius Angeli perfectioni respondeat. Ita ex comuni & certa Vasquez d. 197. Suarez Metaph. d. 35. sec. 6. & hic l. 4. c. 3. 2. & Deirius l. 2. disquisit. Mag. q. 16. vbi etiam contrarium damnasse fertur articulus quidam Parisiensis.

Ratio est. Quia virtus motiua Angeli finita est: Ergo determinata ad certã veluti quãtitatē objecti, & velocitatis perfectionē. Dixi tamen, si mobile resistentiã habeat: hinc enim tantum, & non ex ipsa præcise magnitudinē mobilis petenda est limitatio & determinatio virtutis motiue. Quod si corpus resistentiã ad motum non habeat, vt est cœlū, nil obstat, quo minus aliud maius etiã in infinitum synkategorematicè ab Angelo moueri possit, vt rectè Suarez hic lo. cit. & particulatim dicitur d. 3. q. 4. dub. 3. Sicut ob eandem causam diximus supra, posse Angelum non resistentem etiam superiorem à quolibet inferiori Angelo moueri.

E contrario, si mobile resistentiã habeat, vt habent omnia grauiora, imo etiã omnia sublunaria, siue ex se, siue ex parte medij, fieri poterit, vt mobile tantum sit resistentia, quæ ab Angelo naturaliter superari non possit, vt credible est, re ipsa ob hanc quoque causam, etiã abstrahedo à lege Dei hoc impediēte, totã terrã ab vno Angelo moueri non posse. Vt vero nonnulli docuerunt, posse Angelum seipsū maiori & maiori celeritate in infinitum mouere, eo quod resistentiã non habeat, ita existimat Suarez hic non improbabile, posse Angelum qualibet maiori celeritate in infinitum mouere cælum, aliudue mobile, quod nullã resistentiã habeat: sed contrarium est verius, vt ipsemet fateatur, & suo loco dictum supra q. 2. du. 8. De motu vero celorum per Angelos pluribus agetur d. 6. q. 4. dub. 3.

D V B I V M III.

Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem conuenticula sentiendum: an vere, & quæ ratione à diabolo transferantur.

Ad S. Thomæ p. 1. q. 110. art. 3.

1 **Q**uia generalis doctrina per se parum utilitatis habet, nisi quoad opus est, etiam ad particularia, velut ad praxin possit applicari, operæ pretium est, illam multorum iudicij ventilatam quaestionem, cum tradita hæctenus doctrina coniunctam discutere, an nimirum, & qua ratione sagæ seu striges, vtriusque sexus, à demone verè & corporaliter transferantur, ad nocturna illa, quæ omnium ore celebrantur, conuenticula, in quibus omnium generis nefaria crimina, nefandaque voluptates exercent. Quæ quaestio tamen ad iudicia de sagis rite ferenda non parum habeat momenti, non tamen ad tribunalia iudicum, sed cathedras Theologorum ventilada pertinet, vt potè ex principijs Theologicis potissimum, non ex fori legibus decidenda.

2 **S**unt autem hac de re vniuersim duæ scriptorum sententiæ. Prima vniuersim negat, sagas siue

striges

striges verè & corporaliter ad eiusmodi conuenticula à dæmone transferri; rati eas trãlationes solum esse phantasticas, & delusiones imaginarias, à dæmone huic hominum generi missas, vt somnijs delusi existiment; se vere corporaliter à dæmone transferri, cum re ipsa tamen domi immobiles perseverent. Ita sentiunt nò solum A catholicis Scriptoribus communiter Wierus, Codelmanus, Agrippa, & Sectariorum huius temporis Antesignani; Lutherus & Melanchthon, quos referre Martinus Delrius lib. 2. Disquisit. Mag. q. 16. sed ex ijs etiam, qui Catholicum nomen profitentur; non pauci Iureconsulti seu phisici apud eundem, tum Itali, in quib⁹ Ponzinibus, lib. sing. Porta, Alcicatus; tum Galli, speciatim Duarenus, Ærodius, Michael Montan⁹; & ex Hispanis, F. Amul lib. sing. Author Fortalitij, Martinus de Sarmes; denique ex Germanis, Philippus Camerarius, Vlricus Molitor, Leonardus Vairus, & alij.

3 Cuius quidem sententiæ fundamentum præcipuum petitur ex Iuris Canonici decreto, Can. Episcopi 26. q. 5. qui tribuitur ibidè Còcilio Acquirenti seu Ancyrano c. 1. Verba autem Canonis ita habent: Episcopi, corumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam, & à Zabulo inuentam sortilegam magicam artem, ex parochijs penitus eradiciant; & si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatore inuenerint, turpius debone statum, de parochijs suis eiciant. Ait enim Apostolus (ad Tit. 3.) Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuota; sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore suo, diaboli suffragia quarunt: & ideo tali peste debet mudari sancta Ecclesia. Hæc prima pars Canonis est. Sequitur altera.

4 Illud etiam non est omitendum, quod quedam scelerata mulieres, retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia in tempeste noctis silentio pertransire, eiusq; in stationibus obedire, velut dominæ; & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vnam hæc sola in sua perfidia perijserunt, & non multos secum ad infidelitatem interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo, hæc falsâ opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à rectâ fide decedunt, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut Numinis, extra vnum Deum arbitrantur. Hæc est propositio de sagarum ei⁹ temporis criminis & infideli persuasione, sequitur decretum & constitutio, cui simul adiungitur ratio & declaratio.

5 Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, populo Dei omni instantia predicare debent, vt nouerint, hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelibus irrogari. Si quidè ipse Sathanas, qui transfugatur se in Angelis lucis, cum mentè cuiuscumq; muliercula ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur se in diuersarum speciem personarum, atq; similitudines, & mentè, quâ captiuâ tenet, in somnijs deludens, modo læta, modo tristia, modo cognita, modo incognita persona ostendens, per decia quæq; deducit: & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Ad confirmationem autem rationis spectant sequentia.

6 Quis enim non in somnijs, & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquã viderat uigilando? Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiã in corpore accidere arbitretur? cū Ezechiel Propheta (c. 1. 2. & c.) visiones Dñi in spiritu, non corpore vidit, & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentis, in spiritu, non in corpore vidit & audiuit, sicut ipse dicit, statim inquit (Apocal. 1. v. 10.) fui in spiritu. Et Paulus (2. Cor. 12.) non audeo dicere, se raptum in corpore. His denique subiungitur conclusio Canonis, in qua definitio repetitur & extenditur.

7 Omnibus itaq; publice annuntiandū est, quod qui talia, & hæc similia credit, fide perdit, & qui rectâ fidem in Domino non habet, hic nò est eius, sed illius in què credit, id est, diaboli. Nã de Domino nostro scriptū est, (Ioan. 1. v. 3.) Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut aliquã creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliã speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Ita Canon.

8 Ad quem, vt apparet, respiciens Burchardus li. 19. c. de arte magica, ita scribit: Credidisti, vt aliqua famina sis, quæ hoc facere possit, quod quedam à diabolo decepta, se affirmant necessario & ex præcepto facere, id est, cum dæmonum turba, in similitudinem mulierum transformata (quam vulgare stultitia Holdam vocat) certis noctibus equitare debere, super bestias, & in eodem se consortio annumeratam esse, si particeps fuisse istius incredulitatis, annum vnum per legitimas serias penitere debes. Ex quibus satis patet fundamentum primæ huius sententiæ.

9 Sed nihilominus vera & certa est contraria sententia, striges non raro etiam vere & corporaliter ad sua illa conuenticula à dæmone transferri. Ita nunc habet communis Theologorum ac Iuris peritorum inter Catholicos sententia: quam ex Theologis tradunt Guilielmus Parisiensis part. vlt. de vniuerso c. 23. Abulensis in c. 4. Matth. q. 47. Syluester V. Hæresis. n. 3. Caietanus 2. 2. q. 95. a. 3. Alphonsus à Castro de hæc. panit. c. 16. Sixtus Senensis l. 5. Biblioth. annot. 73. Victoria relect. de Mag. q. 7. Picus Mirandulanus l. 3. dialogo strix, Angles in 2. q. vn. de Mag. a. 4. Binsfeldius conclus. 11. Delrius lib. 2. Disquisit. quæst. 16. & lib. 5. sect. 16. & apud eundem ex Canonistis Turrecremata, Remigius, Grillandus, Badius, Pegna, Arnoldus & Malleus Maleficarum; quos sequitur Nauarrus Man. cap. 11. numero 38. Idem habet Inquisitorum fidei à summis Pontificibus constitutorum, & omnium in Italia, Hispania, Germania, Gallia, Ecclesiasticorum tribunalium communis sensus & praxis, vt videre est, tum ex gestis & fama publica, tum ex diuersis Bullis Pontificum ad Inquisitores fidei cõscriptis, speciatim Innocentij VI. Iulij III. Adriani VI. Clementis VII. relatis apud Binsfeldium edit vlt. & Delrium lib. 5. sect. 16.

Idque probatur non solum constanter & concorditer confessione ipsorum vtriusque sexus veneratorum; sed etiam alijs varijs aliorum experimētis, & oculari inspectione, quibus fides sine temeritate denegari non potest, vt videre est apud citatos. Quibus accedit Theologica ratio. Nam

vt dub. 1. & 2. probatū est, Angeli tam boni quam mali habent naturalem vim & potentiam corpora localiter mouendi, qua proinde etiam demones reipsa facile vtuntur; sicubi & ipsi hoc suis rebus opportunum esse norint; & Deus, vt id faciant, permiserit: non est autem ratio, cur vniuersim Deus id fieri prohibeat: cum & olim in rebus alijs, & in seipso fieri hoc permiserit; & potestatem sepe non minorem permittat dæmonibus, ad alia mala hominibus inferenda, vt in Energuemenis videre est.

10 Ceterum qua ratione hæc veritas cum citato Canone conciliari possit, non eodem modo explicant authores. Nauarrus loc. cit. Man. cap. 11. num. 38. citatum Canonem ita explicare videtur, vt communiter quidem & regulariter locum habeat: nihilominus in aliquo raro casu etiam oppositum verum habere possit. Ita enim cum hunc Canonem citasset, scribit: *Peccat mortaliter qui credit, veneficos, aut veneficas, vel frigis corporaliter per aëra vehi, ad diuersa loca, vt illi existimant. Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, dæmon aliquis de loco in locum, Deo permittente, transportet, non est peccatum: & experientia Iudicum conperitum est, in Germania, & traditur in malleo maleficarum & probatur rationibus late deductis ibidem.* Ita Nauarrus; in quem sensum etiam citatum Canonem intellexisse videtur Caietanus loc. cit. quæ pro se allegauit Nauarrus. Verum si Canonis mens fuit, penitus negare translationem, non licet exceptionem ab eo facere.

Alij vero putant, hunc Canonem non spectare ad nostri temporis frigis; sed alias mulieres illas, quæ describuntur in eo Canone: quasi nostræ quidem corporaliter transferantur; non tamen de illis hoc sentire fas sit, ita definiente Canone. Ita Alphonsus à Castro lib. 1. de punit. hæret. cap. 16. sed reuera parua est differentia inter vtræque mulieres; nec quoad translationem ratio vlla diuersitatis, ceterillæ solum phantastice, hæc reuera transferri à dæmone existimari possint, vt recte etiam Vasquez disput. 184. cap. 3. num. 16.

Alij vt breuius, & vndiquaque ab hoc Canone se expediant, putant, hunc Canonem nullius auctoritatis esse. Quod fuscè persuadere conatur Delrius lib. 5. Disquisit. Mag. sect. 6. & 16.

11 Equidem de hac re sane graui & difficili iudico. Primum existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis auctoritatem derogari non posse: quod his rationibus probatur. I. Quia Canon hic corpori Iuris Canonici, & iam olim ab antiquo, & nouissime à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, vt nullo verbo aut signo, quod in alijs supposititijs fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici auctoritas abrogetur.

II. Quia à glossa, alijsque Canonistis & interpretibus ibidem ita receptus est, vt nec vnus quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, vt diximus, recipiunt Burchardus, Nauarrus locis citatis: nec Theologi hætenus eum repudiarunt; sed defendit recens etiam Suarez tom. 1. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. n. 26. nec dubitant Vasquez disp. 184. cap. 3. & Valentia disp. 4.

q. 2. pun. 2. Durum est autem in materia proprie Canonica, & Canones concernente, à communi Canonistarum omnium caterorumque Doctorū sententia recedere.

III. Idem Canon prima etiam origine suamaximæ & vetustissimæ auctoritatis esse comprobatur; cum sit vel ipsius Concilij Ancyranum I. vt Gratianus. & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto ibidem notarunt; non quidem vnus ex ordinarijs eius Concilij Canonibus, sed ex quadam appendice, seu generali decreto ab eodem Concilio edito, vt referunt Binius tom. 1. Conciliorum (vbi etiam Concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæno) & Carranza in summa Conciliorum, sub finem Concilij Ancyranum, vbi refert, id approbatum, à synodo Trullana can. 2. vel certe fit Damasi Papæ, è quodam Concilio Romano, vt sentiunt Baronius Anno Christi 314. & Binius loc. citat. Quandoquidem proflus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ exstat Romæ, in peruetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariæ Maioris; vbi postquam reliqua relata essent ex synodo Romana, in qua Damasus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficis, superstitibus, & incantationibus seruientes: ac simul, ne quis alio hoc trahat, expressa fit mentio earum mulierum, quæ putabant, se nocturno silentio, cum Herodiade, & vniuersa multitudine mulierum, super bestias equitare, & multa terrarum spatia peragere, vt refert recens quadam annotatio Gregoriana editionis Decreti. Et fieri etiam potest, vt Canon ille à Concilio Ancyrano dudum editus, denuo quasi renouatus, & ad praxin reuocatus fuerit decreto Damasi, vt bene Suarez loco cit.*

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur tom. 3. Augustini lib. de spiritu & lit. cap. 28. qui est non sit Augustini, sed authoris non paulo recentioris, est tamen liber doctus & pius, vt censet Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino: & multo verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quam contra.

V. Denique nullum est firmum argumentum, quo probetur, Canonem illū supposititium esse, imo nullum fere aliud, quam quod à materiæ in eo decisæ & assertæ inconuenientia nouiter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad conuellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum auctoritatem, & per se odiosum, & sæpe fallax, & hoc loco importunum infirmumque est; cum sine vilo absurdo Canonis illius doctrina recte explicari & defendi possit, vt mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius cit. lib. 5. sect. 6. quædam quæ scilicet minus probantur, à Burchardo, vel alijs inserta; cum ea dudum ante Burchardum, siue in decretis ipsius Concilij Ancyranum, siue in vita Damasi legantur; vt taceam auctorem libri de spiritu & litera locis citatis. Ex quibus omnibus concludimus, hunc Canonem, secundum id, quod in eo

per se & principaliter intentum ac definitum est, plane habere vim Ecclesiastica regulæ. Et hoc est primum pronuntiatum, quod de hac re statuum⁹.

Secundo dico, priorem partem citati Canonis nihil habere difficultatis, sed plurimū utilitatis & solidæ prudentiæ: vt magi scilicet & venefici deprehensi *curpiter de honestat*, ex Ecclesia seu fidelium congregatione eiciantur. Ex quo patet etiam erimen hoc iam olim à foro imprimis Ecclesiastico fuisse diiudicatum: id quod postea etiam Ecclesiæ praxis non immeritò obseruauit. Cum enim ipsa per se Magia, Infidelitatis, Idololatriæ, & sacrilegij crimina; quæ in veneficis præcipua esse solent, plane ad forum Ecclesiasticum spectent, ac simul etiam circa consuetudinem nefariam cum diabolo, aliorumque maleficiorum perpetratiōnem, quam plures sæpe difficultates sese ingerant, quæ non solum prudentem Iuriconsultum, sed & acutū quoque Philosophum, grauemque Theologum exercere ac dubium reddere possint, plane optandum videtur, vt præter humani Iuris peritorum prudentissimos quosq; & piissimos Iudices, etiā Theologus grauis & eruditus, tam graui ancipitiq; & periculoso Iudicio, quasi Inspector siue director adiungatur; eo saltem loco futurus, quo commode ab alijs consuli possit. De quo plura tomo 3. de processu aduersus sagas.

Tertio. Sed & quod ad posteriorē eiusdem Canonis partem attinet, in qua de mulierum translatione agitur, cum omnes quidem fateantur, sæpe numero mulierculas illas præstigijs ac somnijs à diabolo immixtis deludi, vt existimēt, se vere transferri, cum reuera non transferuntur: illud mihi etiam simul persuadeo, nō malè, nec imprudenter scripsisse Caietanum, & Nauarrū locis citatis, qui censent, sapius quoad hoc deludi sagas, quā vere localiter transferri; quod etiam sentit Vasquez d. 184. c. 3. csi post Iaquerium, Sprengerum, Binsfeldium, contrarium sentiat Delrius l. 5. sect. 16.

Moueor his rationibus. I. Quia modus hic operandi, & per delusiones phantasticas decipiendi hominem, magis est familiaris & consentaneus dæmoni, qui mendacij Pater est, & ab imposturis diabolus dicitur. Patet hoc in alijs eiusdem operibus, quæ erga sagas exercet, vt cum pecunijs, epulisque falsis & præstigijs sapiissime sagas decipit & ludificat. Et cum dæmon ex assensu & approbatione etiam phantasticorum criminum parem propemodum fructum, in animarum perditione, Deique offensa positum, habeat, parum ipsius interest, virtutene, vt ita dicam, an fraude vincat, animasque irretiat.

II. Delusio eiusmodi phantastica, facilissima est diabolo, iuxta doctrinam generalem S. Thomæ 1. p. q. 111. a. 3. & q. 16. de malo a. 11. præsertim circa id genus mulierculas pathicas & plerumque semifatuas, si non etiam, vt Caietanus loquitur, *insensatas ac melancholicas veulas*. E contrario realis illa & corporalis translatio non leui etiam opere & labore constat diabolo: non solum quia iumētū quodammodo operā præstare debet tā vilib⁹ propudijs; sed etiā quia in corporibus phantasticis cōpungēdis, varioq; adornādo apparatu epularum, lymphoniarum, &c. vario opus est labore & industria.

III. Cum sine diuina permissione nihil horum à diabolo fieri possit, iure creditur, facilius à Deo permitti, vt somnijs & imaginationibus deludat sua mancipia, quam externa & reali translatione toties oblectet.

IV. Cū pleræque ex strigibus sint matrimonio iunctæ, quæ in eodem cum viris choro cohabitare solent; impossibile esset moraliter, si frequenter totis propemodum noctibus à viris abessent, quin earum absentia à viris notaretur: & tamen cum sæpe decem, viginti, triginta & amplius annis in eo statu veneficij viris cohabitarent, nunquam tamen audimus, à viris aut earum præsentiam fuisse desideratam, aut absentiam nocturno & suspecto illo tempore animaduersam. Dicere autem, quod mariti vel ab ipsis vxoribus sagis, vel à dæmone, immixto tam profundo somno aut somnio, vel etiā substituto vxoris loco, trabe aut phantastico corpore, & inter tot conatus nunquā fallente euentu, quasi pro arbitrarij deludantur, videtur incredibile. Tum quia patribus familias quamplures facile seu ordinariæ seu extraordinariæ solent occurrere causæ rumpendi somnum. Tum quia incredibile est, Deum facile & ad eò frequenter permittere, vt innocui mariti, præsertim etiam alieno corpore substituto, non sine peccati periculo, quasi pro arbitrarij diaboli deludantur.

V. Multa etiam ex his sagis, tum coniugata, tum soluta puella, de nocte, tum ferreis clavis in fenestras inductis, tum oclusis foribus cubi culi, & illiusque domus ita quasi oblecta sunt, vt nec aperire pronum sit diabolo fores, quin aliquis subinde stropitus audiatur; nec tamen nisi apertis tantis educere possibile sit, vt infelix dicitur.

VI. Ipsamet sagarum confessiones rem sæpe dubiam admodum reddunt. Tum quia non consentiunt in denunciatione frequentationis conuenticulorum, quæ inter se complices ipsæ celebrarint, & adiuerint; tum quia per rimas, fenestras, aut foramina tam angusta, sæpe etiam in aliena forma felis, aut muris, aut auis, à diabolo abductas se fuisse consententur, vt nulla ratio permittat credere, eiusmodi translationes fuisse veras, & non phantasticas. Præterquam quod aliqua frequenter, aliæ non nisi raro corporales fieri translationes, præsertim coniugarum, asserunt.

VII. Viri pij, docti, & prudentes, qui diu eiusmodi faminarum confessionibus audiendis operam dederunt, partim & quidem non raro dubij & perplexi redduntur; an reuera ijs, quæ in hoc genere sibi cōtigisse asserūt sagæ, sit fides habēda; an potius delusæ somnia pro factis narrēt; partim etiā manifestè experiuntur, nō raro delusiones & somnia esse, quas ipsæ corporales translationes esse firmissime sibi persuaserunt.

In quo genere Caietanus, qui tamen vt apparet, non diu admodum hanc materiam tractauit, duo exempla notatu digna refert cit. 2. §. q. 95. a. 3. cuius verba referre placet: *Contingit, inquit, & secundum interiorē sensum apparitiones dæmonem causare, vel in alienatione à sensibus, sive per nimiam attentionem, accidit superbis contemplatiuis;*

qui à

qui à demone illuduntur in varijs imaginibus; siue per unctionem corpoream, ut accidit his, qui ire se credunt, vespere quinta feria, ad ludos Dianæ, vel similia diabolica. Sunt enim hæc in imaginatione, ut experienti teste visum est à fide digna persona, quæ mihi narrauit, se vetulam illam, quæ promiserat, se ituram in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam, in propria camera insensibiliter conpositam. Unde & postea conuertit eam ex tali confusione.

Ego quoque ab una muliere amante quendam, scio, quod diabolus vnxit eam nudam, suadens illi, quod sic duceret eam ad domum sui dilecti, & postmodum, postquam fuit extra se multo tempore, & crederet se cum dilecto suo fuisse, & c. inuenit se in suo loco, ita lassatam, quod refacillatione indiguit. Et c. Et nisi ego declararem ei, quod imaginatio fuit, & ex tali imaginatione ita lassatus, nesciret forte usque hodie, quod illud non fuerit in veritate. Ita Caietanus, & similia referuntur etiam apud Abulensem in cap. 13. Gen. q. 354. Delrium & alios, & ab ipso etiam Augustino lib. 18. de ciuit. cap. 18. Est ergo probabile, sæpius hac in re deludi sagas, quam vere transferri. Denique hoc saltem etiam probat autoritas citati Canonis; in quo idem etiam non definitur tamen supponitur, ut dicemus.

14 Quarto nihilominus moraliter certum est, sagas quandoque ad eiusmodi conuenticula à diabolo vere transferri; neque id de nostris strigibus, iam ab annis circiter centum quinquaginta publice cognitum (ut post Bernardum Commensem notauit Delrius cit. lib. 5. sect. 16.) vlllo modo negari potest, ut superius probatum est. Neque defunt vtiles regulæ, quibus eiusmodi phantasticæ translationes à veris discernantur, ut videre est apud Delrium ibidem. Sane quidem putandum, minime est, striges à dæmonibus, è quibuslibet etiam occultis locis ita transferri, ut muros ipsos, aliæue vlla corpora penetrent: sed fit ea ex locis occultis translatio, aut silenter celeriterque remotis, ac mox rursus repositis ianuarum repagulis, aut per caminum, seu fenestram, tali corpori saltem presse capiendi sufficientem; non unquam etiam forte tabula remota, ac denuo restituta; quod de muro fieri ita subito posse, non videtur. De qua re vide Petrum Tyraem de locis infestis, & Delrium lib. 2. q. 16. & 17.

15 Quinto. Id vero quod de reali translatione sagarum diximus, cum definitione Canonis citati non pugnare, ita declaratur. Mens enim & intentio Canonis eo minime spectabat, ut definiret, an mulieres illæ re ipsa ad nocturna illa conuenticula à diabolo deferretur; sed an eo modo deferrentur, quo mulieres illæ deferri se iactabant, in ipsius Christianæ fidei perniciem & contumeliam. Nimirum palam affirmando, se veluti ad diuini cuiusdam numinis commercium ac societatem adscitas, non à malo demone raptatas nec eo comite deductas, sed Diana Dea olim paganis celebrata siue Herodiade (ad Diuorum itidem felicitatem euecta) euocante ac honorifice ducente, bestijs quibusdam, ad hoc seruitium diuinitus destinatis, inquitantes, multarum terrarum spatia peragrarè, noctesque certas in eius, siue Dianæ, siue Herodiadis seruitio religiose consumere.

Id quod cum alij quam plures, inquit Canon, impie credant, paganorum errore impie inuoluntur; aliquid diuinitatis, aut numinis extra unum Deum arbitrantur: cum tamen hæc profus sint falsa; eaque phantasmata, non à diuino, sed à maligno spiritu proficiantur; qui in omnibus varijs modis homines, præsertim mulierculas eiusmodi, iam antea per infidelitatem sibi deuinctas, solet deludere. Quo fit, ut cum solus spiritus eiusmodi phantasmatum illusionem patiatur, mens iam illa infidelitate impie præoccupata, ea non in animo, sed in corpore euenire opinetur.

Sed & aliorum etiam hominum nullus est, qui non plurimis visis & phantasmatibus in somno quandoque deludatur, neque tamen quisquam tam stultus est, qui hæc omnia (in somnijs scilicet visis) quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur. Neque vero vel ipsorum etiam Prophetarum & Apostolorum, speciatim Ezechielis, Ioannis, & Pauli diuina visiones & raptus in corpore, sed in mente acciderunt; quanto ergo minus mulierculas istas, vtique diuini spiritus familiaritatem iactent, ipso etiã corpore vere à diuino quoque Numine, in alienas terras rapi credendum est.

Palam itaque omnibus denunciandum, eos qui talia, & his, quæ à mulierculis istis impie iactantur, similia credunt, fidem perdere, ac in diaboli potestate transire. Vnus est enim Deus, & Dominus, per quem facta sunt omnia. Quisquis ergo credit, aliquid fieri posse, aut creaturam vllam in aliam speciem, siue similitudinem posse transmutari, ab alio quoque Numine, præterquam ab ipso vnicò Creatore cœli & terræ, infidelis; & quia à vera fide Apostata, pagano deterior est. Hactenus Canonis sententia, quam ita etiam comuniter tradunt Doctores, speciatim Turrecremata in illum textum art. 3. Abulensis in c. 13. Genes. q. 354. Syluester V. Hæresis 3. Suarez cit. rom. 1. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. fin. & ferè Delrius lib. 5. sect. 16.

16 Atque hanc esse ipsissimam mentem, & quasi paraphrasin Canonis illius, quoad posteriorem illam partem, ex ipsis verbis Canonis aperte intelliget, quisquis hanc interpretationem cum ipso Canone voluerit conferre: præsertim quando in eo tam aperte Dianæ, paganorum Deæ, fit mentio; simulque dicitur, muliercularum istarum, aliorumque similibus persuasionem, fuisse in perfidia & infidelitate coniunctam, & errorem paganorum inuoluisse; cum aliquid diuinitatis aut Numinis, extra unum verum Deum arbitrantur. Item cum in ipsa definitione Canonis asseritur, talia phantasmata non à diuino, sed à maligno spiritu mentibus fidelium irrogari. Vbi vides, definitionem Canonis eo non spectare, vt ea translatio quoad substantiam habeatur phantastica; sed vt à diuino aliquo eiusmodi spiritu, perfecta non credatur.

17 Et mox quidem in modo diabolica deceptionis explicando, ea ratio inicitur, qua ipsa etiã translatio phantastica esse significetur: poruisset enim alias Canon dicere, transferri quidem illas subinde, ac non à diuino, sed à maligno spiritu, Dianæ aut Herodiadis speciem assumente: verum illud nec definitur; sed solum vt ratio & modus facilis rem definitam explicandi additur; qui vt plurimum fortassis etiam in illis mulierculis à diabolo

diabolo fascino locum habebat; nec vsquam asseritur, translationem veram à diabolo nunquam fieri; sed non fieri ab aliquo Numine gentilitio, vti secum fieri mulierculæ illæ palam gloriabantur. Quæ proinde tametsi quoad ipsam substantiam criminis, ipsorumque etiam diabolicorum conuenticulorum impiam celebrationem, cum nostris strigibus planè conuenirent; tamen ea gloriatione & sacrilega iactatione alieni Numinis à nostris differabant: tametsi nostræ quoque striges cum vnus veri Dei fidem abiurent, & demonium cultui ac uenerationi se se addicant, vti que alium quoque Deum, nempe diabolum ipsam, sibi pro numine constituant: sed quem tamen palam velut Deum profiteri & iactare non audent.

18 Quo fit, vt neque Burchardus, neque Nauarrus locus supra citatis, mentem Canonis satis affecuti fuerint; neque tamen ex eo quicquam argumenti desumi possit, ad probandum, striges nostri temporis à diabolo ad conuenticula illa magica, quantumuis dissita non transferri.

D V B I V M IV.

An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alius cuius substantiæ vel qualitatis: Et quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium, tempestatumq; noxiarum concitatione sentiendum.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

DE hac re sequentes assertiones statuo. Assertio I. Non est in Angelis potentia, immediate aut per se productiua vllius substantiæ; quare nec possunt ipsi vllam formam substantialem per se ac propria virtute producere. Ita Sanctus Thomas cit. quæstione 110. artic. 2. Bonauentura in 2. distinct. 8. part. 1. artic. 2. quæst. 2. Albertus dist. 7. art. 8. Egidius quæst. 3. art. 1. Richardus artic. 4. quæst. 17. Durandus quæst. 4. Scotus d. 8. quæst. vn. Argentina quæst. 1. art. 2. Ballolis quæst. vn. Ferrariensis 3. cont. gent. cap. 103. omnesque recentiores, quam idcirco etiam Vasquez disp. 218. cap. 1. vocat *concordem scholasticorum sententiam*; & Suarez hic libro 4. cap. 25. num. 4. ait, *eam sine magna temeritate non posse negari*; quicquid & Plato olim dixerit apud Augustinum libro 12. de ciuit. cap. 24. Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas; alijque nonnulli hæretici apud Irenæum, & Epiphanium contra hæres. damnati idcirco in Concilio Bracharensi I. can. 8. & 12. & fortè etiam notati ab Apollolo Coloss. 2. versu 8. & 18. creationem etiam quarundam substantiarum Angelis tribuerint. Contra quem errorem disserit S. Thomas 1. part. quæst. 44. art. 1. & quæst. 45. art. 1. & 5. & quæst. 61. art. 1. & quæst. 65. art. 1. & 3. & dictum non nihil supra quæst. 1. dub. 1.

Tom. I.

2 Probatur assertio primum autoritate. Ita enim videtur definitum in Concilio Bracharensi cit. can. 8. vbi dicitur, *Si quis credit, quod aliquantus naturalis diabolus in mudo fecerit: tonitrua & fulgura, & tempestates & siccitates, ipse diabolus auctoritate sua faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.* Et can. 12. speciatim de plasmatione hominis: *Si quis plasmationem humani corporis, diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in utero matrum, operibus dicit demonum figurari; propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.* Quanquam cum hoc loco directè agatur contra Manichæos & Priscillianistas, qui hæc creaturas tanquam opera diaboli incusabant, mens fortassis non fuit, vniuersim negare, Angelos habere potestatem aliquã Deo primo auctori subordinatam per se producendi aliquas substantias. Huc spectat etiam Canon *Episcopi* 26. quæst. 5. ex Concilio Ancyrano citatus dub. præced. quem ad hoc propositum etiam adducit Vasquez loc. cit. n. 5. Idem docent Ambrosius lib. 1. de fid. cont. Arian. cap. 8. & Augustinus lib. 12. de ciuit. cap. 24. & lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. Leo episc. 93. ad Turibium cap. 8. & fauet etiam Aristoteles 7. Metaph. cap. 6. à text. 22.

3 Secundo probatur ratione. I. Quia ad has formas producendas, sunt aliæ causæ naturales per se constitutæ; & quidem non subordinatæ Angelis: Ergo neque necessaria est hæc vis agendi in Angelis, neque rectè eis attribui potest: Tum quia vt natura in necessarijs non deficit, ita nec amat superflua, præsertim plures causas secundas & particulares, toto genere diuersas, & inter se non dependentes, ad eisdem effectus per se producendos destinando. Tum quia cum Angeli sint superioris naturæ, quàm agentia corporea, sanè si ipsi per se haberent vim producendi substantias seu substantiales formas, par esset, vt agentia corporea illis subordinarentur.

II. Non est ratio, cur Angeli has potius formas substantiales, in se eminenter contineant, adeoque per se producere possint, quam alias; siue loquamur de formis actu existentibus, siue de possibilibus; omnes autem in se continere eminenter, solius Dei proprium est.

III. Substantiæ naturales omnes, producunt substantias mediantibus accidentibus vel instrumentis naturalibus; ac sua natura necessariò actiuis & productiuis suorum effectuum; in Angelis autem nulla talis potentia est cogitabilis, præsertim quæ per se possit producere tam varios effectus; cum in ijs non sit alia potentia ad extra operatiua, quàm potentia locomotiua, cui tam varij ac diuersi, imo etiam contrarij effectus attribui non possunt; cum adæquatus eius actus sit motus localis.

IV. Accedit ratio Sancti Thomæ citat. quæstione 110. articulo secundo. Quia vna substantia non potest producere aliam corpoream substantiam, nisi vel totam illam eminenter contineat, vt Deus, vel habeat similitudinem cum effectu, saltem in modo essendi, seu compositionis substantialis ex materia & forma; vt sunt substantiæ corporeæ: quorum neutrum inuenitur in Angelis: Ergo, &c.

Q99

Assertio